

Václava Havla zvolili prezidentem zbabělci, říká historik Petr Placák



foto: Hans Štembera pro PrahaIN.cz/Bývalý prezident ČR Václav Havel

ROZHOVOR: Před 36 lety, 29. prosince 1989, došlo ke zlomové události, která završila pád komunistického režimu. Tehdejší poslanci zvolili Václava Havla prezidentem. „Srazili paty a hlasovali pro člověka, kterého do té doby vydávali za ztělesnění všeho d'ábelského,“ řekl serveru PrahaIN.cz Petr Placák, historik a vědecký pracovník Ústavu pro studium totalitních režimů.

Pamatuji si, že v Občanském fóru panovalo až do poslední chvíle značné napětí. Zdálo se až neuvěřitelné, že by komunistický parlament zvolil Václava Havla do prezidentské funkce. Co se odehrávalo před jeho zvolením v zákulisí?

Rozhodující roli tehdy sehrál Marián Čalfa, první místopředseda vlády a šéf tehdejší Legislativní rady. Byl hlavním vyjednávačem KSČ se zástupci Občanského fóra. Zvolení Václava Havla bylo součástí dohody, že předání moci proběhne v klidu. Je samozřejmě dobře, že tehdy nedošlo k násilnému střetu a k obětem. Na druhé straně ale nebylo dobře to, co tato dohoda přinesla v jiné oblasti. Podívejte se, jaké důsledky přineslo nevyrovnání se s komunistickou minulostí. Už 36 let nás tato skutečnost omezuje, sráží a určuje mnoho věcí. Včetně výsledků voleb.

Je pravda, že Čalfa tehdy zvolení Václava Havla komunistickým poslancům ve Federálním shromáždění přikázal?

Víceméně ano. Myslím, že jim také i nějak hrozil. Nevím, jak to přesně udělal, ale podle všeho byl v tomto velmi schopný. Rozhodně Čalfa v tom měl rozhodující roli. Ukazuje to také, že komunisté byli ve skutečnosti děsiví zbabělci a nerozpakují se použít slovo s..či. Vůbec nic jim tehdy nehrozilo, žádné šibenice nebo nějaké pouliční lynče. Stačilo ale málo a do jednoho srazili paty, hlasovali pro člověka, kterého do té doby vydávali za ztělesnění všeho špatného a d'ábelského. To jen dokazuje, co ti lidé byli vlastně zač. Byl jsem tehdy strašně proti tomu, když Čalfu Václav Havel, už jako prezident, jmenoval federálním premiérem.

Souhlasíte s Milionem chviliek, že Babiš skládá vládu na mafiánském principu?

ANO

50%

NE

50%

celkem hlasovalo 79421 hlasujících

Potvrďte, že nejste robot

Kdyby předání moci tehdy probíhalo bez zmíněné dohody, odhodlala by se Státní bezpečnost, policie a armáda k násilnému zákroku? Mohlo by dojít k podobnému krveprolití jako například v Rumunsku?

Samozřejmě to bylo možné. Milouš Jakeš a spol. se toho velmi obávali. Byli to všichni strašní zbabělci a koncem roku 1989 už za sebou neměli ruské tanky. Michail Gorbačov a Moskva je už nepodržela. Bylo jim jasné, že kdyby se nepovedlo klidné předání moci, tak by je čekala šibenice. Kdyby došlo k násilnému střetu a o život by přišly stovky nebo tisíce lidí, tak oni sami by to nemuseli přežít.

Měli tehdy někteří funkcionáři KSČ na stole připravený i tento scénář?

Jakýsi pan Zdeněk Zbytek, tehdejší velitel tankové divize a zřejmě agent ruských tajných služeb, měl připravený tankový pluk v Kladně a byl ochoten s ním vyrazit na Prahu. Vystoupil tehdy na sjezdu zemědělců a deklaroval tam věrnost KSČ. Takoví magoři tady tehdy byli, včetně části Lidových milic. Jejich příslušníci byli fanatici, které bylo vidět na demonstracích. To byly ksichty jak vystřížené z nacistických SA z 33. pluku v Německu. Nerozpakovali by se střilet do lidí. Mimochodem, pan Zbytek tady jako podnikatel dodnes úřaduje.

Ve vládě Mariána Čalfy se prý odehrála řada podivných věcí, například činnost ministra vnitra Richarda Sachera dodnes vyvolává řadu velmi vážných otázek.

Ano, na jeho příkaz byl na ministerstvu vnitra vytvořen tajný trezor, do kterého byly umístěny spisy lidí, kteří se tehdy pohybovali ve vysoké politice. A jak se později ukázalo, i Sacher měl pozitivní lustraci. Jedna z největších chyb, která se tehdy udělala a za kterou mohli i naši přátelé ve vládě, spočívala v tom, že se lustrační zákon nevztahoval na privatizaci. Všichni tehdy hovořili o tom, že začátek nové éry musí být založený na rovnosti šancí. Tím ale vlastně popřeli všechno, co se odehrálo do roku 1989. Veškerý komunistický management měl čtyři desítky let náskok před všemi ostatními. Nebylo to férové vůči lidem, kteří začínali podnikat na „zelené louce“. To bylo od začátku špatně. Osoby, které se tehdy přihlásily do privatizace, nemusely mít čisté lustrační osvědčení. Výsledkem je mimo jiné i dnešní premiér Andrej Babiš.

Mnoho lidí se domnívalo, že jakmile padne komunistický režim, Husáka vystřídá Alexandr Dubček. Byla tato varianta reálná?

V žádném případě. Dubček byl v roce 1989 už jen archeologickou vykopávkou. Rok 1989 nebyl rok 1968. Společnost byla už někde jinde a on byl dvacet let poslušný vůči režimu. Trochu se začal angažovat až v závěru normalizace. Byl symbolem někdejšího Pražského jara, ale v roce 1989 už rozhodně nešlo o rok 1968.

Jak hodnotíte Václava Havla v jeho prvním funkčním období?

Jeho největší přínos byl v zahraničním politickém postavení nejenom České republiky, protože on svým hlasem pomáhal celé postkomunistické střední Evropě. Z velké části díky němu a vlivu jeho kamarádky Madeleine Albright jsme zakotvili v západních strukturách. V Evropské unii a NATO. V zahraniční politické oblasti byl jeho přínos na jedničku. V domácí vnitropolitické oblasti to už to bylo horší. Problém byl v tom, že ze začátku nebyl vůbec rozhodnutý dělat politiku. Myslel, že provede pouze jakýsi překlenovací můstek a vrátí se k divadlu. On si myslel, že po dvou letech z politiky odejde. Vůbec nedomyslel, jaké to může mít následky. Bylo limitující, že do toho nešel naplno. Jedna z největších chyb, které se dopustil, pokud vynecháme nevyrovnání se s komunistickou minulostí, bylo, že na jeho nátlak vláda národního porozumění omezila svůj mandát na dva roky. To bylo to nejhorší, co se mohlo stát. Protože první dva roky byli všichni „biti“ reformními kroky. V okamžiku, kdy se to začalo lámat a situace se začala zlepšovat, tak předali žezlo Václavu Klausovi a spol. To byla jedna z největších chyb a omylů polistopadové éry, která nás pronásleduje do dnešních dob.

Nakonec ale byl prezidentem dvanáct let.

Mnoho lidí tehdy Havlovi rozmlouvalo, že když do politiky vstoupil, tak musí to žezlo držet dál. A on se nakonec nechal přesvědčit. Samozřejmě, že to bylo dobré rozhodnutí. Špatně ale bylo, že do toho nešel naplno od začátku.